

**Zaplenjena resnica
ima večjo silo
kot tisočkrat
izkričana laž!**

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova 14/II. Račun pri Poštni hran. 16.160. Rokopisov ne vračamo. Telefon 21-09.

Leto VI.

Ljubljana, dne 20. marca 1937.

Št. 11.

Jugoslovenski boljšeвики

Iskreno i neskriveno konstatujemo: da prilike u našoj otadžbini nisu, ne samo poželjne i zadovoljavajuće, nego ni toliko otopkojavajuće, da pravirodoljubi mogu iolje vedra čela gledati u budućnost.

Pred tom stvarnošću nama se nameće dužnost da ukažemo na stvarne uzroke toga nesrećnog stanja.

Još davno, odmah posle Osvobodjenja i Ujedinjenja, ujedinjene su na našu nesreću, u apetitima za narodnom imovinom, izvesne porodice Beograda, Zagreba, Ljubljane, Sarajeva, Novog Sada, Subotice i ostalih industrijskih centara. Oni se nisu diferencirali ni po veri ni po plemenu. Oni se nisu pitali ni svadjali ko je bio na kome frontu. Njih je ujedinio strašni rušilački posao koji, nesmetani ili veoma malo ometani, posluje, na nesreću ovoga napaćenog naroda, evo već punih 18 godina.

To su oni stotinak porodica koje svakim danom više gomilaju bogastva, koje u stvari rukovode sudbinom ove zemlje. Ministri i Ministarstva padaju i redaju se po sili nevidljive ruke tih volševnika. To su poslovno-spekulativne Klike: bankarsko-izvoznicih, industrijsko-trgovačkih i berzansko-spekulativnih familija. To su tvorci i roditelji korupcije u Jugoslaviji.

Oni su opljačkali narod jugoslovenski u ratnoj šteti, u reparacijama, i u liferacijama državnim i samoupravnim telima.

Oni su doterali do prosjačkog štapa veliki deo naroda.

Oni guraju zemlju u anarhiju, množeći svakim danom broj beskućnika i gomilajući narodna bogastva u svoje kase u i van zemlje.

Sad ta ista nevidljiva ruka, koja ima svoje vrlo jake i uplivne eksponente i u politici, i u erki i u svim granama života javnoga, propisuje ovaj, veseloj zemlji recepte za ozdravljenje.

Da bi skrenuli sa pravog puta narodne prijatelje i prave vođe; da se nebi potražilo

spas naroda njinoj kazni i konfiskovanju opljačkanih narodnih dobara, oni trube i uveravaju preko svojih ljudi da se treba deliti na plemenske pokrajinske i verske zajednice; da se treba ograđivati zidom, da treba negovati nekakve posebne kultove pokrajina na štetu kulta celine itd.

Svaki od nas imao je valjda prilike da čuje neumesan uzdah ovog ili onog: kako je danas teško živeti a kako je bilo bolje pre, recimo u Srbiji, pod Austrijom, u Crnoj gori itd. Ne tražeći uzroke ovako teškom stanju, delom u svetskom poremedjaju i u dotrajalosti kapitalističkog poredka a delom u korupciji koja vodi našu zemlju već u tome: što smo se ujedinili u narodnu slobodnu državu, delom na ruševinama jedne monarhije a delom dobrovoljnom likvidacijom posebne samostalnosti dvaju slobodnih naših Kraljevina — grešni pojedinci takvim vajkanjem, nehotično podupiru onu reakcionarnu tezu naših doskorašnjih tlačitelja, kojom su pravdali Aneksiju Bosne i Hercegovine, tezu: da nama, kao nedovoljno kulturnima na Balkanu, treba na grbači uvek po neki apostolski kulturreger.

Da sebi postavimo pitanje: da li bi se poboljšalo stanje, recimo našom deobom na tri — četiri federativne jedinice, kad bi mi, pored ove krolju zajedničkog natopljene zemlje podeliti morali i one klike i familije koje upropašćuju ovu zemlju, kad bi morali podeliti i našu korupcijom načetu administraciju, kad bi morali podeliti i naše potrošačke pijske, opustele pod režimom nezasićenih kartela???

Da li je, dakle, lek u masakriranju obolelog tela, ili u integralnom lečenju bolesnika???

Da li jedan narod, koji čak ni u integralnom Jugoslovenstvu već ne sme i ne može gledati svoj krajnji cilj, sme danas, kad se čitave rase okupljaju u solidne ekonomsko-političke blokove, na ovoj vatrometnoj raskrsnici istoka i zapada, na našem vrućem balkanskom tlu, težiti slabljenju i cepakanju? Da li mi mislimo da isključivim Srpstvom, isključivim Hrvatstvom i isključivim Slovenaštvom možemo stići daleko i visoko? A šta da kažemo o postojećim tendencijama da se ovo prvo plemo iscepkna na još sitnija palidreva: na Srbijance, Crnogorce, Makedonce, Vojvodjane i Bosance? Da li mi od jedne nacionalno

homogene države smemo u današnjem veku praviti: lažju, silom i po želji tudjina, jednu novu Austriju, jednu nacionalnu heterogenu državu?

Da li u ovom narodu ima još dovoljno uma, srca i životne sile, ili se sve uspavalo, da bi se čuli samo zloguki gavrani i podli politički špekulanti i demagozi!???

Da li su zaista premoreni i prvoborci NARODNE ODBRANE te kao da se i ta poslednja brana narodnog i državnog jedinstva treba da poljulja???

Ne, dok traje i jednoga od nas pod barjkom Narodne Obrane!

Nebi bili dostojni časnici Narodne Obrane kad nebi svakom dali pravdu, kad nebi smelo i otvoreno pogledali istini u oči, ukazali na zlo pa jasno i javno podvukli: jest, istina je da sve zlo od glave dolazi. Kukavice su oni koji, nedostatku kuraži da tamo atakiraju, sa tanjega kraja započnuju.

Beograd je prestonica, i samim tim najpravičniji od naših velikih gradova i za one koji su upackani brojnim aferama, dakle najpodesniji za vršljanje poslovno-spekulativnih klika. Zato najveći deo odgovornosti za stanje neka padne na njega; ali nepošteno je tu neman korupcije i zla vezivati sa Srbijancima kao jedan od najrasniji naših krajeva. Seljak naročito a i malogradjanin predratne Srbije, taj pravi Srbijanac, imao je i ima samo ljubav zasvu ostalu braću; imao je i ima samo ljubav i svest da je spreman ponovo ginuti za ovu zajedničku Otadžbinu; imao je i ima na svojoj grbači za ovih 18 godina iste nedaće kao i seljaci i malogradjani svih ostalih krajeva Otadžbine. Zašto onda tolika strašna nepravda i uvreda za tog nedužnog malog čoveka, koja se čini pesmama, govorima, vicevima i raznom propagandnom protivu toga nesrećnog Srbijanca i Srbije?

Zar može ko u Vojvodini pomisliti da Srbija i Srbijanci, najbližoj svojoj sestri i saradnici u danima stvaranja začetka ove države može poželeti i takve službenike koji u nepoštenoj saradnji sa onim meštanim svog moralnog kvaliteta posle par godina službe sazidaju palate koje se ni za pun vek poštenog rada ne mogu steći? Zar umesto omče na vratu takvih lopova, bez obzira odakle su, treba videti i čuti jedno ubitačno uopštavanje, kojim se seje omraza među onima: na čijim ramenima leže temelji ove države???

Nazaj v leto 1918!

V glasilih naših in hrvatskih separatistov čitamo večkrat trditev, da bi se morali povrniti v položaj izpred I. XII. 1918, iz govorov teh separatistov pa posnemamo, da bi bile s takim povratkom rešene vse one težkoče, ki nas toliko mučijo. Kakor mi, jugoslovenski nacionalisti, takega kričanja ne jemljemo resno, se moramo pa vendar pozabavati z njim. Ne radi nas, pa tudi ne radi separatističnih kričačev, ki so itak izgubili vsako trezno presojo, pač pa radi onih, ki ne poznajo več dogodkov izpred I. XII. 1918, pa naj so jih že pozabili ali pa jih niso doživljali sami, ker so bili takrat še premladi ali pa jih sploh še ni bilo. Za naš namen zadošča samo kratak opis dogodkov v oktobru in novembru 1918. Govore naj suha zgodovinska dejstva.

Začetek oktobra 1918 znači zmago splošnega prepričanja med nami, Slovenci in Hrvati, da je nastopil konec bivše AO monarhije. Tudi najbolj zagriženi avstrofilci — in teh ni bilo malo — so se morali ukloniti pred prehitavajočimi se dogodki. Dne 3. X. 1918 se je odpovedal prestolu bolgarski car Ferdinand in pobegnil iz Sofije. Dne 8. X. 1918 je zahteval Wilson popolno kapitulacijo Nemčije, ki je nato v resnici zaprosila za mir. Kar pa je bilo za nas važnejše, Wilson je postavil med pogoje premirja tudi zahtevo, da si ustvarijo Poljaki, Čehi in Jugoslovenci tri neodvisne države. Poskus cesarja Karla z manifestom od 16. X. 1918, ki je najavil »zvestim avstrijskim narodom« preureditev Avstrije v zvezno državo, obstoječo iz nemško-avstrijskega, češkega, rusinskega in ilirskega dela, je izzval le še

posmeh v inozemstvu, pa tudi pri nas doma, kjer smo z največjim navdušenjem sprejeli ameriški odgovor na ta manifest, da je »vlada Zedinjenih držav v največjem obsegu priznala upravičenost narodnih osvobodilnih stremiljenj Jugoslovenov«.

Avstrija je razpadla. Njena polmilijonska armada se je valila preko slovenske zemlje, kjer so skušali Narodni sveti s pomočjo narodnih straž očuvati naše kraje pred to uničujočo poplavo. Ogromen plen je zapuščala ta armada, ki je bežala na vse mogoče kraje in sredi največjega navdušenja je Ljubljana že 29. oktobra 1918. na Kongresnem trgu proglasila osvobodjenje Slovencev izpod jarma črnožolte monarhije. Dobili smo svojo prvo in poslednjo Narodno vladu. Čast možem, ki so sedeli v njej, toda že način njene sestave je dokazoval našo nezrelost. Splošna in za večne čase proglašena sloga Slovencev je bila postavljena na temelj partizanskega ključa, a pomočjo katerega je bila sestavljena ta prva in zadnja predstavica naše samostojne državnosti in zato ni čudno, če je trajala ta sloga tudi na videz samo dotlej, da je bilo treba določiti zastopnike za beograjsko skupščino. Brez vsake resnične avtoritete je skušala Narodna vlada obvladati težavni položaj, ki je nastal z umikom razpadle avstrijske vojske. Prenaglo je vse prišlo, predvsem se pa nismo

zavedali, da ne zadoščajo navdušeni govori in navdušujoče pesmi, marveč da zahteva resnično osvobodjenje domovine dejanj, predvsem pa meča. Opajali smo se v frazah na pravičnega Wilsona, vsakemu Francozu in Angležu smo prirejali častne večere, čajanke in ovacije, vsakemu tujcu smo razkazovali svoje narodne noše in svoje narodne pesmi. Samo na eno smo pozabili, na oboroženo silo.

Če izvzamemo svetel pojav generala Majstra, ki je 1. novembra 1918. po lastni inicijativi in na nevoljo nekaterih slovenskih mero-dajnih činiteljev zasedel Maribor, moramo na žalost ugotoviti, da smo se pokazali Slovenci v teh najtežjih dneh popolnoma nesposobne. Bili smo nezreli fantasti, upirali smo svoje oči proti daljnim zapadnim centrom, nismo pa znali zdraviti pravilno koroške rane in nismo si niti drznili pomisliti, da bi se upali Italijanom, ki so prodirali v naše kraje preko Soče in Trsta, zasedli Postojno in Idrijo ter prihajali preko Logatca do Vrhnike. Čemu tudi? Zaupali smo mirovni konferenci v Parizu in velikemu Wilsonu, zaupali, ker nam je prvi naš takratni predstavnik prinesel sporočilo, da bomo dobili na severu vse, kar bomo hoteli, da pa bomo imeli na jugu z Italijani le nekaj težkoč!

Tako je bilo stanje 5. novembra 1918., ko je prišel v Ljubljano arbski podpolkovnik

Zar Crna gora sme i može pomisliti da Srbija i Srbijanci ognjiste svojih nacionalnih pregnuća želi ugasiti suzama ucveljenih nezbrinutih siročadi neuporedivih ratnika za čast i veličinu ove zemlje?

Zar Herceg-Bosna, nekada najbolnija rana Srbije i Srbijanaca, a danas njena dika i ponos, smeju pomisliti da sada u toj sredini ima neko iz naroda ko želi nepravdu koja tišti i danas taj naš već dosta mučeni svet?

Zar napokon Hrvatska, Dalmacija i Slovenija veruju da je kriva Srbija i Srbijanci za zlo koje patimo? Da li su one optužbe koje se čuju u tim krajevima zaista stekle pravo gradjanstva u narodnom smislu te reči u tim krajevima, ili su to neocarinjani uvozi onih inostranih centara, gde se priprema restauracija Habsburga i apostolske podunavske pokojnice, gde je skovan plan o nasilnom uklanjanju djinovske figure Aleksandra Karadjordjevića; gde se kuju i danas planovi o deobi Jugoslavije na katoličku i pravoslavnu zonu?!

Ne! Ne sme se čuti takva optužba protivu onih koje je Lazarev mučenički primer poveo Golgotom i stradanjima za sve nas u besprimernom herojstvu in požrtvovanju.

Nema mesta sumnji da nije interes celog našeg naroda da nam je svima lepo i dobro u zajedničkoj kući. Nema mesta uverenju da bol, tegoba i nedaće ma kog drugog kraja nisu bol, tegoba i nedaća našeg Pijemonta.

Zato, umesto tih neosnovanih međusobnih optužbi srećniji bi posao bio da po cenu svih žrtava i puteva, likvidiramo osnovno pitanje duhovne i materijalne krize kod nas, to je pitanje korupcije, to je pitanje ispičivanja bogaćenja pojedinaca i društva od 1918 godine do danas, to je pitanje hitnih sprečavanja daljeg nekontrolisanog bogaćenja malog broja pojedinih fizičkih i pravnih lica.

Zato, bi se pre moglo reći da je osnovni uzrok teškom stanju i životu kod nas, u koliko nije to posledica svetske krize, nedostatak odgovornosti onih koji se ogreše od državne i nacionalne interese; slabljenje državnog autoriteta, nesigurnost i neefikasnost korupcijom rastoćeg državnog aparata; i planske intrige inostranstva, koji jednim delom reflektira na naše teritorije u državno pravnom smislu a drugim nas »prijateljski« eksploatiše, noseći iz zemlje sva blaga, ostavljajući nam šuplju i uniženu suverenu vlast nad iscrpljenim terenima...

Uroš Bijelić.

Stevan Švabić s 700 srbskimi ujetniki iz Inomosta. Leta in leta v strelskih jarkih, nato pa v težkem, stradanja polnem ujetništvu, so vsi ti Srbi enodušno izjavili, da ostanejo v Ljubljani in branijo našo slovensko zemljo pred srbskimi zavezniki — Italijani. Junak Švabić hot poveljnik »vojske« 700 mož je poslal italijanskemu poveljniku na Vrhniko sledeče sporočilo: »Vojska kraljevine Srbije je zasedla ozemlje Ljubljano v imenu Antante. Ima povelje, da prepreči vsak prihod zavezniških italijanskih čet v to zasedeno pokrajino. Bilo bi mi zelo neprijetno, če bi moral pri izvrševanju tega povelja uporabiti orožje, za kar sem pooblaščen. Če bi moralo priti do prelivanja zavezniške krvi, odklanja arbska vojska vsako odgovornost.«

Tem besedam je sledilo takoj dejanje. S svojimi srbskimi tovariši je odšel podpolkovnik Švabić proti volji nekaterih vodilnih Slovencev proti Vrhniki in vsa ogromna italijanska armada je ustavila svoje nadaljnje prodiranje. Srbske šajkače so dosegle s svojimi hitrimi ukrepi to, česar nismo bili sposobni mi, ki nismo mogli sformirati niti enega svojega slovenskega bataliona iz vračajočih se vojakov. Teh je bilo dovolj, toda večina od njih ni niti pomislila na potrebe svoje domovine. Oni, ki so ostali v vojaški suknji, so se pa po veliki večini sprehajali po Ljubljani, popivali po gostilnah in govorili o svojih junastvih, čuvanje slovenske zemlje pa so prepustili bratom Srbom!

Tako smo se bližali dnevu ujedinjenja. Naša Narodna vlada se je podredila Narod-

nemu svetu v Zagrebu, ki je skušal postati državnopravni predstavnik »skupne narodne suverene države Slovencev, Hrvatov in Srbov na vsem etnografskem področju tega naroda brez ozira na teritorialne in državne meje«. Narodni svet je prevzel vrhovno oblast dne 19. novembra 1918., izdal proglas na narod in vojsko, toda niti narod niti vojska se nista zavedala velikega trenutka. Po deželi so se pojavili neredi, zeleni kader je napadal, ropal in požigal, Narodni svet pa ni imel vojske, da bi napravil red in zadržal Italijane, ki so zasedali Primorje in dalmatinsko obalo. Hrvatske čete so morale zapustiti Reko, da so jo zasedli Italijani. Vsi protesti Narodnega sveta so bili zaman, kajti ta Narodni svet ni bil priznan od držav Antante, pa tudi ni imel nobenih lastnih sil, da bi pokazal in dokazal svojo ne samo papirnatost, ampak obstoj.

Vsemu temu so se pridružili notranji spori, začela se je agitacija za republiko in mnogo jih je še med nami, ki se spominjajo tragičnega shoda v Mestnem domu, kjer so bedaki v teh najbolj kritičnih dneh razvijali svoje teorije ter razmišljali vprašanje, kaj je za nas Slovence boljše, monarhija ali republika. Hvala Bogu, našlo se je toliko treznih ljudi, da so razbili shod in zaprli usta tem bedakom.

Prvi so se streznili Dalmatinci, ki so sprevideli, da ni časa za razmišljanje in da predstavlja spojitev s kraljevino Srbijo edin mo-

žen izhod. Sledila je Vojvodina, ki je 25. novembra 1918. na veliki skupščini v Novem Sadu izdala proglas: »Priključimo se h kraljevini Srbiji...«. 26. novembra 1918. je črnogorska skupščina v Podgorici sklenila, da se ujedini Črna gora z bratsko Srbijo v enotno državo pod dinastijo Karađorđevićev in ujedinjena stopi v skupno domovino našega troimenega naroda. Kaj je preostalo drugega nam kot to, kar je sklenil Narodni svet na seji od 24. novembra 1918., da se »proglasi ujedinenje s kraljevino Srbijo in Črnogoro v eno edinstveno državo«.

Tako smo prišli do 1. decembra 1918. in nič drugega. Komur se hoče danes povratka na dneve izpred 1. decembra 1918., ta mora vzeti potem v račun tudi naše stanje v teh dneh. Izročeni na milost in nemilost Italijanom in deloma celo Nemcem in nemčurjem, nesposobni, da ustvarimo še tako malo disciplinirano lastno vojsko, neresno zaupajoči v pravičnost zapadnih velesil in velikega Wilsona bi bili propadli in postali žrtev svojih severnih in južnih sosedov, da se nismo naslonili na kraljevino Srbijo, ki je bila takrat edina naša rešitev. V to dobo bi bilo treba postaviti današnje naše separatiste, ki mučijo pod varnim krovom jugoslovenske strehe noč in dan svoje misli in možgane ter se spozabljajo tako daleč, da si žele časov izpred 1. decembra 1918.

pogojne slepe sužnosti tradicijam in preživljenim oblikam življenja itd., itd., je bil upravičen ter je vnesel v javno življenje nesporne vrednote in mnogi so ga tudi pri nas v krogih, ki so po pravici ali krivici veljali za bitno konservativne, kot takega razumeli in celotno ali deloma sprejeli.

Dokler bo v »Slovenec« prostora za trditve, da se v Sloveniji celo na gospodarskem polju ne sme ustvariti sodelovanja z ljudmi naprednega tabora, da pa smejo ti klerikalni Slovenci ustvarjati gospodarske, da celo politične in kulturne stike z muslimani in pravoslavnimi Srbi, dokler je torej v generalnem štabu domačega klerikalizma tekšno pojmovanje glede sodelovanja, smemo po vsej pravici naprtiti samo klerikalizmu krivdo za to, da smo mi tako malo pomembni v lastni državi, da ne moremo igrati vloge, ki bi jo po svojih talentih morali in mogli ter da smo v Jugoslaviji napram drugima dvema plemenoma v političnih raznoglasjih in gospodarski ter kulturni tekmi odločno v manj ugodnem položaju. Ta zanimiv problem bomo prav kmalu prikazali še jasneje, da se bo videlo,

kako je ves čas naše narodne rasti pravi sovražnik narodove sloge prenapeti klerikalizem, ki ni ničesar pozitivnega ustvaril v svojem divjanju nad ljudmi svoje krvi in ki je celo glede vernosti našega ljudstva dosegel, da se daros podira celo evharistične križe. Če je ljudstvom okrog »Slovenca« sram sedanjega divjanstva, če jim vstane na oči ne more več nositi težke odgovornosti za vsa nešteta zlodela, nanešena ne samo nacionalnim ljudem, nego prav vsemu narodu, je to jasen znak samobitožbe in kesanja. Toda naj oni, katerih urav in nprav hijene imata toliko skupnega, ne mislijo, da jim more narod zaupati tudi vlogo potrebne pomiritve do vsika razplamtenih strasti. Njih žalostna igra se končuje, če morda že ni končana. Ako se tolažijo, da o njih pogrešnem delovanju se ne more soditi sedanjih čas, ker je dogodkom preblizu, smo vsi nacionalisti prepričani, da bi tudi poznejša sodba zakasnelega zgodovinarja sodbo o krivdi klerikalizma za sedanje razprtije in težave v Sloveniji, napravljeno v sedanjem času, prej poslabšala kot omilila.

—žc.

N a š p o k r e t

Mestni odbor Narodne Odbrane v Novem Sadu

Beograjski listi so se 14. in 15. III. t. l. izredno obširno bavili z afero Mestnega odbora NO v Novem Sadu, kar že samo na sebi kaže, da ne gre za običajno organizacijsko zadevo. Ker je stvar v naših krajih nepoznana, sem kot član Središnjega odbora NO v Beogradu primoran podati kratko pojasnilo.

Že v letu 1934. je prišlo v takratnem vodstvu NO v Novem Sadu do neprijetnih trenj, ker so hoteli gotovi izven Narodne Odbrane stoji faktorji dobiti vpliv na organizacijo in njeno vodstvo. Na podlagi številnih pritožb je poslal Središnji odbor v Novi Sad 4 člansko komisijo pod vodstvom svojega prvega podpredsednika dr. Vasilja Popovića, univerzitetnega profesorja v Beogradu. Po zaključeni preiskavi je izključil Središnji odbor iz članstva NO 3 tamošnje člane, med njimi tudi dr. Matića, zadržanika v Novem Sadu. Ker pa izključeni člani niso priznali te končnoveljavne in strogo po pravilih izdane odločbe in niso hoteli izročiti novim funkcionarjem niti štampiljke niti arhiva, se je obrnil Središnji odbor na pristojne oblasti v Novem Sadu z zahtevo, da prisilijo dr. Matića in druge, da izvrše svojo dolžnost.

Poziv je ostal brez uspeha ter je nasprotno upravna oblast zavzela stališče, da so dr. Matić in tovariši še vedno člani NO in da je po njih predstavljan organizacija še vedno legitimna organizacija Narodne Odbrane. Mislim, da mi k temu ni treba pristaviti ničesar kot to, da se je izvršila izključitev dr. Matića in tovarišev na podlagi pravil, odobrenih od ministrstva notranjih zadev in da je Središnji odbor pa teh pravilih vrhovna instanca, ki končnoveljavno odloča o izključitvi. Pa morda še to, da je dobila ta od Središnjega odbora nepriznana in pravno neobstoječa organizacija lepo denarno podporo od tamošnje banske uprave!

Dr. Matić je začel nato kampanjo proti Središnjemu odboru ter se je v lepo tiskanih poročilih, ki gotovo niso bila tiskana zastonj, obračal do vseh drugih oblastnih odborov, očividno z namenom, da napravi nekako revolucijo. Ker ni našel najmanjšega odziva, je omejil svoje »delovanje« na Novi Sad, kjer še vedno »predstavlja« Narodno Odbrano.

Za 14. III. t. l. je bila sklicana v Beograd seja plenuma Središnjega odbora, kateri so prisostvovali v smislu pravil poleg članov plenuma tudi vsi predstavniki Oblastnih odborov. Za isti dan je sklical dr. Matić »konferenco članov NO« ter podal tam referat, kot smo ga lahko čitali v »Pravdi« in »Politiki«. Na tem sestanku je bil med drugim sklenjen

poziv na »nadležne vlasti«, da se imenuje komisar Središnjemu odboru Narodne Odbrane

Če ugotovim, da je prinesla že opoldanska »Pravda« od 14. III. t. l. tozadevno poročilo, potem se vidi, kako ekspresno je poslovala v tem primeru poročevalska služba. Člani plenuma smo že na popoldanski seji dobili v roke »Pravdo« ter smo se takoj zavedali, da gre za napad na enotnost organizacije, ki ga je treba odbiti ravno zato, ker ne izjaja tega napada dr. Matić sam, marveč s podporo gotovih elementov, ki gredo celo preko oblastveno odobrenih pravil NO, preko predpisov društvenega zakona in preko vseh onih norm, ki so bile doslej merodajne za društveno delovanje. Ravno zato je plenum v svoji resoluciji energično obsodil vse te poskuse ter izrazil svojemu vodstvu, zlasti pa svojemu predsedniku Iliji Z. Trifunoviću — Vojvodi Birčaninu popolno zaupanje in zahteval, da se uredi »afera Novi Sad« za vsako ceno in ne glede na osebe, ki stoje za to afero. Toliko v pojasnilo članstvu NO in celokupni javnosti.

Dr. Cepuder Josip.

Poživitev dela v celotni Narodni Odbrani

Nedavna plenarna seja Oblastnega odbora je osvojila z dodatnimi predlogi predloženi osnutek poživitve dela. Krajevne organizacije prejmejo v kratkem dokončno stilizacijo tega osnutka ter naj poskrbe, da pride v vse naše delovanje nova poživljenost in delavnost, ki v svojem velikem požrtvovanju ne more poznati prav nobenih ovir, kadar je treba delati za čast in moč Jugoslavije.

† MILAN PRIBIČEVIĆ

Iz Montreuxa v daljni Švici nas je ožalostila nenadna vest, da je tam 8. marca zvečer umrl Milan Pribičević. Četudi je bilo zdravstveno stanje pokojnega Milana zadnje čase zelo slabotno in je dopuščalo težke slutnje, je vendar njegova nenadna smrt tužno odjeknila v dušah vseh tistih, ki so poznali tega izrednega človeka, njegovo življenje in delo za osvobodjenje in ujedinenje južnih Slovencev.

Da se oddolžimo spomenu Milana Pribičevića kot enega idejnih tvorcev Narodne Odbrane in njenega glavnega tajnika in organizatorja za časa ustanovitve Narodne Odbrane, bomo v prihodnji številki »Pohoda« objavili obširnejši prikaz njegovega življenja, vsega prepletenega z delom za svoj narod in njegovo svobodo.

Slava in svetel spomin Milanu Pribičeviću!

O t a k t i k i

...Tražili bi to u ime Boga. Ja se bojim onih, koji traže, mrže in ganjaju u ime Boga, jer su nezasitni i bezdani i s vječnim uverenjem, da je njihova mržnja dobra, Bogu i nebu ugodna. Mržeći i ganjajući oni bi verovali, da viju sebi gnjezdo u slavi nebeskoj — u vječnosti. To su bezdani nezasitni protivnici. Najokrutniji je progon onih, koji ganjaju na božji račun...

(Gj. Vilović: »Majstor duša«.)

Taktika — to je beseda, ki je najvažnejša v življenju. O njej se govori v ljubezni, v športu, v vojski, v politiki itd., a končno tudi v — natočevanju. Tako »Slovenec«, naš stari znanec, ne more pisati nikoli o nacionalistih drugače, kot o fašistih, ki jim ni nič svetega, celo Boga da ne priznavajo in ki bi hoteli vse uničiti. Posebno slovenski »narod« hočejo spraviti s sveta. Pri tem se poslužujejo svoje taktike, ki je izražena prav dobro v gornjem citatu in ki vceplja ljudem v glavo silom prepričanje, da je vse, kar piše »Slovenec«, kato-

liško in da torej zato spada še med katoliški tisk.

Prav lepo se vidi, kaj je taktika pri »Slovenec«. Vidimo, da taktika ne sme biti povsod enaka, da je to stvar, ki ima svoj prav na enem mestu z enim sredstvi, na drugem pa z drugimi, ki so prejšnjim v popolnem nasprotju. Po »Slovenec« pisanju bi mogli priti do prepričanja, da je taktika prav za prav vzor neologije (seveda, če bi se ozirali samo na »Slovenca«), kajti medtem, ko doma kriči in preganja na vse načine nacionaliste in vse, kar je z njimi v zvezi, prav simpatično piše o Francu v Španiji. Torej taktika je za »Slovenca« doma ta, da nacionaliste postavljajo v vrsto anarhistov, dočim mu narekuje taktika v španski zadevi, da so ljudje s pravilno postavljeno vlado, ki so proti Francu, torej proti nacionalistom — anarhisti. Pač taktika, kajne, prijatelj »Slovenec«? Upamo, da bomo v kratkem čitali v »Slovenec« pod rubriko »Kaj pravite« kako zavijanje, kaj vse si dovoli ta brezverski »Pohod«, ki si upa dvomiti o edino pravilni in edino zveličavni — taktiki »Slovenca«.

Ali je to glas pametne pameti?

Uvodničar »Slovenca« se je 14. marca na široko razpisal o tem, kdo je kriv, da smo se Slovenci razdvojili v dva idejna tabora in da se pri tej razdvojenosti v borbi ne znamo držati nobene dostojnosti, nego da je »ta zli duh (liberalizem) napolnil naše ozračje z elementi sovraštva in poniževanja nasprotnika ter z nespoštovanjem vsega, v čemur je naš narod od nekaj zrastel in se je naša kulturna borba izprevrnila v skrajno skrajnost« ter se »naš notranji razpor unovči pogloblja v meri, kakor je nismo poznali niti v razdobju neposredno pred vojno«.

Mi se s to ugotovitvijo povsem strinjamo s pobožnim piscem »Slovenčevca« nedeljskega uvodnika. Res je sedanje divjanje nad liberalci, ali če hočete, nacionalisti, ali, kar je po »Slovenec« že dolgo eno in isto, nad komunisti, v sedanji dobi celo hujske, kot je bilo v razdobju neposredno pred svetovno vojno! Suhi bajer in še nekaj drugih takih mest žalostno spominja one dobe, za katero ni več treba vprašanja, kdo je bil kriv, ker je to vprašanje krivde nesporno ugotovljeno in ne gre na naš račun!

Če je pa sedaj naš notranji razpor še hujski, kot je bil neposredno pred svetovno vojno in je seveda tudi za to divjanje nekdo odgovoren, je vprašanje »Slovenca«, kdo je temu kriv, potrebno, a zopet je odgovorjeno na isti način kot za predvojno divjanje!

»Slovenec« pravi, da je upravičen klic nekoga »Marna, da je sloga možna le, če se iztrebi klice antiklerikalizma, ki je bil brez potrebe v očitno škodo bitju našega ljudstva zanočen med nas in kmalu razpihan v razdejačoj ogenj.« Da, kljub petdesetih let bridke izkušnje, ki jih je »Slovenec« menda imel v tej borbi, se on zopet pojavlja s predlogom po pomiritvi, ki bi se v svoji izvedbi pač najraje izvedla po načinu Frankovega in Grazianjevega pomirjevanja. Saj bi bilo res najenostavnejše, če bi se po preizkušenem načinu inkvizicije te nositelje klice antiklerikalizma enostavno spravilo s sveta. Ali »Slovenec« pozablja, da so danes notranje močnejši njegovi nasprotniki kot pa on sam in da celo v lastnem taboru le z največjo muko vzdržuje borce pri povprečni borbenosti, službe se vseh višjih in nižjih manir. Ako je danes po zaslugi klerikalizma lok med Slovenci pre-

napet, nas tega stanja ni prav nič strah in celo naša vest je radi krivde sedanjega divjanja nenavadno mirna. Nas tudi prav nič ne bo približala k »Slovenčevemu« taboru njegova nedeljska poteza dobrikanja, ko o svojem najhujšem nasprotniku liberalizmu poje nenavadne Salomonove slavospeve: »Dokler in kolikor se je liberalizem gibal v mejah, kjer občestvu ni bil škodljiv, je v marsikaterem oziru pomenil novo razgibanje, osveženje in razmah javnega življenja in njegova množestvilnih odnosov do osebnega, duhovnega in kulturnega bitja ter razvoja in je bila strankarska borba, ki se je z liberalizmom v naš narod vnesla, na splošno umerjena, dostojna in je pospešila zdravi krvotok našega narodnega organizma, da niso njegove sile zastale in omrtele. Kolikor je liberalizem pomenil težnjo za demokratizacijo javnega življenja, poudarjanje osebnih svoboščin in potrebo osebnostnega razmaha na duhovnem in gospodarskem polju, osvoboditev od brez-

Kako se vračajo junaki...

Milan Pribičević.

Poleg kralja Petra in Nikole Pašića je bilo pred vojno ime Milana Pribičevića pri naših Švabih najbolj znano in najbolj sovraženo ime. Naše Švabe smatram one naše pokrajinske in obmejne Nemce in nemškutarje, ki so se odlikovali (kakor je to običajno pri malomeščanskim in podeželskih prebivalcih) po svoji omejenosti, obenem pa tudi po sovražnosti in zaslepljenosti, ki ni bila zmožna nikake višje miselnosti. To je bila v nemški nadutosti in domišljavosti vzgojena množica, ki je živela samo od patrijotičnih parad in nizkotnih nagonov, ker je živela samo od dunajskega, graškega in lokalnega štajerskega nemškega časopisja in se je smatrala za avantgardo svetovnega nemštva na pohodu proti Adriji in Balkanu. Zadnji ostanki te obrobne nemške kulture se še nahajajo na Koroškem in na Štajerskem in naš narod mora z njimi dobojevati še zadnji boj, ki bo zaključil našo tisočletno borbo. Ta fantasti-

čna in v vsem svojem bistvu nemoralna gospoda (saj je smatrala za svojo najvišjo kulturno dolžnost potujčenje in podjarmljenje drugega naroda in je v to svrhu izrabljala najbolj nemoralna sredstva!) ta gospoda (saj je bila beseda »paner« pri nji skoraj psotka!) ni bila zmožna videti kaj lepega in dobrega tudi pri drugih narodih, kaj šele spoštovati, kar je spoštovanja vredno. Zato se je izživljala v psokvah in žaljivkah, ki so se ji zdeli celo »vici« — in so s svojim besnim sovraštvom zastrupljali tudi naše ljudi, ki so živeli v njih družbi, poslušali njih dovpite in čitali njih časopise. Za te vrste nekulturne Nemce in renegate je imel Balkanec ime »Švaba«, ki je izražalo vse preziranje do nemškega kulturnega razvoja. Pri nas smo imeli pred Nemci tak respekt, da smo smatrali to ime »Švaba« za — nekulturno (namreč za onega, ki ga je rabil). A ravno ta Švaba je najbolj predstavljal vse mišljenje nemštva o nas in vse cilje, ki jih morda nemška ali avstrijska politika ni tako jasno kazala pred Evropo.

Da temu vsenemškemu, oziroma avstrijskemu puhoglavcu, ki je hotel biti obenem predstavitelj nemške kulture in moči — ni mogel imponirati kralj Peter, ki se je celo boril med

onimi ustaši v Bosni, ki jim avstrijska okupacija ni bila po volji (to se pravi, da se je boril proti kulturi!) in se je po zaalugi svojih zarotnikov povzpela na kraljevski prestol — je bilo razumljivo. Kaj šele tak brezposlemen balkanski ministriki predsednik kot je Pašić. In ves ta srbski narod, narod brez plemstva, narod kozjih pastirjev in govejih čred. Narod brez sol, nepismen, nekulturen!... (NB: tako so o tem sodili tudi mnogi naši ljudje!) Sicer je bila tem ljudem (kakor večini Evrope) srbska zgodovina neznanca. Kaj šele njeni glavni predstavitelji. Le to so vedeli, da je večina imen na — ič. In v to njihovo duševno megle se je naenkrat zasvetilo ime Milana Pribičevića. Kako to, da baš on?

V avstrijski armadi je bilo že od nekdaj več imen na — ič. To so bili častniki, ki so izhajali iz rodbin nekdanjih graničarjev. Bili so precej ambiciozni in so pogosto dosegli visoka mesta. Gotovo ne brez truda in zaslug. Bili so potomci vojakov in ne brez talentov za svoj poklic. Služili so zvesto cesarju in bili ponosni na svoja odlikovanja. Naenkrat pa je na vso to slavo padel črn mrak. Kot da je nekdo na vse te svetlinje zvestobe in udanosti pljunil.

Preteklost in sedanost

Ko se je nekaj mesecev po prevratu vrnil domov jugoslovanski dobrovoljec-invalid, se je v svrhu nabave potrebnih dokumentov oglašil tudi na sodišču. Tu so ga pošiljali od pisarne do pisarne, dokler ni končno prispel do uradnika, ki je imel posla z izdajanjem takih dokumentov. Jugoslovanski dobrovoljec-invalid mu je pojasnil svojo željo, povedal ime in priimek ter ostale osebne podatke. Brezizrazno, pergamentno lice bivšega cesarsko-kraljevega uradnika — Slovenca je ostalo dolgo časa negibno nalik mumiji! Naenkrat pa je udarilo v zaprašeno figuro za pisalno mizo življenje. S hreščočim kričanjem je navalil bivši cesarsko-kraljevi uradnik — Slovenec na jugoslovanskega dobrovoljca-invalida:

»Aha! Končno vas le imamo! Štiri leta vas že iščemo, vi dezerter! Sedaj ste nam pa le padli v roke!«

Nadaljnji potek in konec tega tragikomičnega prizora ni važen. Važno pa je, da ugotovimo še enkrat, da se je ta dogodek v resnici pripetil jugoslovanskemu vojnemu dobrovoljcu, več mesecev po prevratu in progasu jugoslovanske državne zajednice.

Ta okosteneli avstrijski uradnik — Slovenec ni bil osamljen s svojo miselnostjo med takratnimi našimi državnimi uradniki. Lepo število enakih je bilo še po prevratu v službi nove države. Deloma so pomrli, deloma uživali pokojnino — nekaj pa jih tiči še danes v državnih službah.

Oni, ki še živijo, oni, ki so bili vzgojeni v enaki miselnosti, in oni, ki jih moti privid konjunktur ter si obetajo za sebe istih zlatih časov kot so jih uživali nekdanji preganjalci in zatiralci tistega življa pri nas, ki je pomagal z največjimi žrtvami ustvarjati to našo

nacionalno državo, so čutili potrebo po lastnem glasilu.

Hote ali nehoti izpolnjuje »Slovenija« sedaj vse njihove nade v te mpogledu. Ta listič, ki si je nadel nalogo, kot pravi sam — »razgaliti jugoslovanski nacionalizem«, je pričel izhajati v dobi »vulgo« jugoslovanskega režima JNS. Že takrat je bilo prav interesantno opazovati, kaj vse si je lahko dovoljevalo to službeno glasilo naših »poslednjih Mohikanov«. Notranja trenja trhlega JNS režima so počasi omogočala najbolj nemogoče pojave. Le na ta način je mogoče razumeti tudi pojav »Slovenije« v naši javnosti.

»Slovenija« je plavala preko opasnih voda Jevtičevega režima ter krepko pomagala po svoje brezglavi in razdiralni politiki tega režima. Naravnost ganljivo je bilo gledati, kako si roko v roki utirata pot ta dva antipoda. Dočim je nam državni pravdnik onemogočil s svojim svinčnikom vsak pošten odgovor tej gospodi okoli »Slovenije«, je ona lahko bruhala ogenj in žveplo na jugoslovanski nacionalizem in jugoslovanske nacionaliste ter se pri tem posluževala taktike, da je metala vse svoje nasprotnike kratkomalo v koš JNS.

Pri nas nimamo smisla za pravi humor. Ali naš človek je sem in tja vendarle pripravljen podpirati s tem, da ga kupuje in čita tudi tak tisk kot svoječasne krvave romane, ki so izhajali v Zagrebu in so se prodajali po vseh naših trafikah. Vendar pa počasi sreča pamet tudi našega človeka. Kolikor nam je znano, ga je glede »Slovenije« že srečala. Vseled tega smatramo tudi za nepotrebno odgovarjati na vse bedastoče, ki jih iznaša ta list. Kolikor mu še ni, mu bo pač bližnja bodočnost prikrojila zapisano usodo.

Rasni Slovenci

Tednik »Slovenija« v zadnjem času z vso odločnostjo zatrjuje, da je v Sloveniji vse polno tujcev, ki izpodjedajo kruh pravim Slovincem in ki na vse mogoče načine izkoriščajo to ubogo slovensko paro. Kaj vse ne prištevajo k tujcem! Tujci v Sloveniji so po njihovem mišljenju razni Židje, Nemci, Mađžari, Italijani, Črnogorci, Srbi, Hrvatje in v poslednjem času tudi Jugoslovenci. Vse te narodnosti, v prvi vrsti pa Jugoslovence, je treba razgnati, da bo lahko Slovenija postala čista, brez vsake navlake teh tujcev — z eno besedo — v Sloveniji sme živeti življenje domačina le »rasni« Slovenec. Iz tega sledi, da se tudi pri nas hoče uveljaviti metoda Hitlerjevske rasne čistosti, katere glavni poborniki so ljudje okoli tednika »Slovenija«.

V zadnjem »Pohodu« nas je opozoril naš čitatelj na knjigo dr. R. Müllerja pod naslovom: »Kaj pričakuje Avstrija od svojega mladega prestolonaslednika«, in sicer na strani 76., kjer prinaša v poglavju: »Upanja narodov, razne ocene Slovanov, živčevih v okviru avstro-ogrške monarhije«. Za Slovence je dejal: »Edina izjema v tem oziru (o vseh drugih slovanskih narodnostih je našel precej pohvale) so le na Kranjskem živčevi Slovenci, ki so radi prekomernega uživanja špirta popolnoma degenerirani.«

Te ugotovitve s strani dr. Müllerja v letu 1917. na račun ubogih Kranjcev so imele svoj pomen in namen, ki se je pa izjalovil v trenutku, ko je zgodovina izbrisala iz zemljevida »Kranjsko«, ki se je z ostalimi pokrajinami pretopila v močno in ugledno državo Jugoslavijo. Vendar pa se kljub vsemu temu ne moremo otresti vprašanja, kaj neki je napotilo dr. Müllerja, da je iznesel take trditve o »na Kranjskem živčevih Slovincih«. Saj smo Slovenci bili vedno le delaven in zdrav narod in valed tega bi moral očitek dr. Müllerja o neki degeneriranosti popolnoma odpasti. Mogoče pa je dr. Müller v svoji dalekovidnosti

omenjeni odstavek o »edini izjemi na Kranjskem živčevih Slovincih« pisal za leti 1936-37 ter ga v celoti posvetil »edini izjemi« v Dravski banovini izhajajočemu tedniku »Slovenija«. Izgleda vsaj, da je »Slovenija« s to ugotovitvijo zadeta v živo.

Ako vzamemo pisanje tednika »Slovenija« iz tega stališča, tedaj razumemo tudi njeno gonjo proti »tujcem«. Prav tako ji tudi ne moremo zameriti njeno borbo za raso slovenstvo, kakor tudi ne borbo proti vsem »tujcem«, zlasti Jugoslovenom, ki so se naselili v slovenskih krajih po njihovem mišljenju kot cigani in proti katerim naj velja geslo »Slovenija — Slovincem!« Saj stremi pisanje tednika »Slovenija« le za tem, da ovrže v celoti ugotovitve dr. Müllerja o degeneriranih Slovincih in valed tega jih je treba prikazati kot raso čiste brez vsake srbske, hrvatske, črnogorske ali pa jugoslovanske navlake. Ako bo zgodovina čez nekaj let beležila, da je neki tednik »Slovenija« pod poglavjem (recimo) »Tujci v Sloveniji« priobčila seznam tujcev v Sloveniji, med katere je prištevila razen Srbov, Hrvatov, Črnogorcev tudi Jugoslovence, to ni važno. Važno je le, da se v celoti ovržejo trditve dr. Müllerja, ki je v svojih »upanjih« izdal tako slabo oceno za Slovence.

Da bi se pa mogla ta trditev v celoti popolnoma izpodbiti, si dovoljujemo svetovati sotrudniku tednika »Slovenija«, odnosno ocenjevalcu, ki ocenjuje narodnost pravega in nepravega Slovence kakor tudi listu samemu še sledeče:

Ni dovolj, da v svrhu čiščenja in pridobivanja raso čistih Slovincov izženete iz okvira Slovenije takozvane tujce, marveč morate v tem delu biti dosledni, ugotoviti predvsem lastno degeneriranost ter jo odpraviti s prepotrebno sterilizacijo, da bi v tej borbi po nedolžnem ne trpeli v resnici čisti in pošteni Slovenci.

proti — svoji domovini. In Milan je bil dovolj junaka in vojaka, da je dal slovo armadi, ki je sovražila njegov narod in je stopil v službo male Srbije, ki jo je smatral za svojo domovino. Vedel je dobro, kaj ga čaka, a vedel je tudi dobro, kaj hoče. Čital je izbruhe nemške jeze in besa, ko so jih prinašali nemški časopisi. Ime Pribičević se je čim dalje bolj pojavljalo v njih, kakor da je vsa Srbija pod njegovo komando.

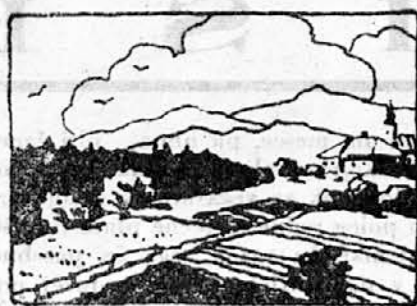
Tako se je Avstrija prestrašila prebega tega avstrijskega oficirja. Zavedla se je, da je ta dal — strašen zgled.

Da, Milan Pribičević je hotel dati zgled vsem, ki so se zavedali, kaj zahteva čas. On je prvi med nami spregovoril ono veliko besedo:

»Za sužnja je izdajalstvo edino junaštvo«, ki je postala potem tako nevarna za ono državo, ki je živela od znoja in krvi sužnjeva. To je bila Avstrija. Zato je bil njegov zgled strašen.

A vzbudil je tudi sum in dvom. Kaj pa, če je še mnogo takih Pribičevićev v državi in v armadi in bi se pokazali šele ob odločilnem času, ob vojni? ...

Grozna misel za poveljnika in državnika.

PO NAŠI ZEMLJI

Verujem, da bo naša država na zunaj močna tedaj ko bo notranje urejena. — Zato se bom pougod postavil proti onim, ki s svojimi deli ustvarjajo stanje, iz katerega bi mogli nastati nered in razni pretresljaji, a s prikazovanjem tega zla se bom trudil, da ga pravočasno preprečim in popravim.

„Verujem“ Narodne Odbrane, točka 3

V Bregu ni čakalnice

Na progi Zidani most—Zagreb je postaja Breg, s katere hodijo izletniki na priljubljeno Lisco. Postaja pa nima čakalnice in če vas zateče ploha, morate včasih tudi po dve uri čakati na plohi, dokler ne pride vlak. Izletnikom seveda to ni prijetno, pa tudi železniško osebo zardeva od sramu. Vsi govorijo, da bi bilo pač treba na Bregu zgraditi malo čakalnico.

Za slučaj so se zanimali tudi zagrebški izletniki Mačkove orijentacije. Tudi oni želijo skromne čakalnice v Bregu in predlagajo, da se oni stari, nagniti vagon, ki služi za skladišče, odpre in prepusti za čakalnico. Predmeti, ki so vskladiščeni v tem trhljem predstavniku skladišča, bi lahko še naprej ostajali v vagonu, ker bi ne bili prav nič manj izpostavljeni uzmovičem, kot so sedaj. Pristop v ta zaprti vagon je namreč zelo enostaven in zato ni treba nobene svinjske noge.

To upravičeno zgražanje izletnikov priobčujemo s prošnjo pristojnemu železniškemu forumu, da postajo Breg res opremi, kakor to njena uporaba zasluži. Ako so pa sedanje pomanjkljivosti v Bregu preslabotne, da bi radi njih kdo mignil z mezinem, priporočamo bratom Hrvatom mačkovega plemena, da morda v kratkem času tudi na Bregu poskrbe avdijenco gospona predsednika sa Gospodinom Pretsednikom.

Prelistajte stare koledarje

Slovenoborci, ki ste že do dna preštudirali vse bitnosti in nebitnosti slovenskega bistva, pogledajte še v koledarje izpred leta 1918. Tam se vam kaže Vaš pristni obraz! Tedaj ste namreč vso našo bitnost našli v našem avstrijskankstvu in v našem navduševanju za nemško kulturo. Potrebo iskanja sedanje slovenoborske slovenske bitnosti ste začutili šele pozneje, ko Vas je minila slast do jugoslovenstva in zopet prevzel nagnjenje do katoliških, ljudskih, avstrijskantskih in drugih podobnih zgodovinskih spominčkov. Toda to povetovno gibanje vaših duš in vaših prepričanj vam žal tudi tega vašega ideala ne bo nikdar ustvarilo.

Ni voč centralizma...

To, kar so zakrivali bivši diktatorski režimi, zlasti tudi prvi diktatorski režim v času od 6. januarja 1929. do prvih dni septembra 1931., to se popravlja na veliko veselje vsega našega naroda danes. Centralizem umira. Temu je najboljši dokaz to, da se mu žrtvujejo ravno zaradi njegovega umiranja še poslednji darovi. Uredba o likvidaciji kmečkih dolgov mu je poklonila 50 % hipotek na zemljišnih naših kmetov, sedaj pa dobi še denar naših Bratovskih skladnic. Ker ima že od prej denar naših varovancev in nedoletnikov, bo lahko brez skrbi izhajal do zadnjega svojega diha. Ta bi bil že davno nastopil, pa kaj se boče, če dobiva preblagorodni centralizem vedno take zdravilne kapljice, potem se mu že splača dihati še nadalje. Je pač vrag, ko stoji okoli njegove postelje toliko dedičev, ki bi radi podedovali ne samo njegov denar, marveč tudi način zbiranja tega denarja. Kakšna je firma, pod katero se vrši to zbiranje, je sicer za narod brezpomembno, na tem so zainteresirani samo oni, kojih imena so registrirana pri tej ali oni firmi. In na ljubo

tem registrancem ne moremo želeli nič drugega, kot to, naj se čimprej zruši centralizem, da bo živel pomlajen dalje!

Naš denar dajemo zamorcem

Po izkazu štev 3 »Cvetja z vrta sv. Frančiška« je bilo samo tu februarja zbranih 1241 dinarjev za različne misijonske potrebe med zamorčki. Ta priberani denar, mesto da ga obračamo sebi v prid, pošiljamo v tuje kolonije, od katerih nimamo prav nikakršnih koristi. Kedaj se bomo Jugoslovenci, zlasti pa slovenoborci, spomnili, da imamo doma sto in sto revežev, potrebnih naše pomoči in da nam morajo biti naši državljani in naši sonarodnjaki bližji kot pa različni Zamorčki, Indijanci in Kitajci.

Zastava na meji

Udruženje četnikov za svobodo in čast domovine, pododbor Ljubljana, priredi 21. t. m. v Gornjem Logatecu svečanost blagoslovitve obmejne državne zastave s sledečim sporedom:

1. Odhod iz Ljubljane z vlakom ob 6. uri zjutraj, prihod v Logatec ob 7. uri 15 minut.
2. Odhod v restavracijo g. Tavčarja »Lenasi«, kjer bo zajtrk.
3. Ob 10. uri blagoslovitev zastave po gornjelogaškem g. župniku. Nato »Bože pravde«, ki jo poje Logaško pevsko društvo, in slavnostni govori.
4. Po govorih odhod z avtobusom v Hotedrsko, kjer bo dvig zastave na drog, nato povratek v Gornji Logatec.
5. Kosilo v restavraciji g. Tavčarja.
6. Po kosilu prosta zabava.
7. Ob 16. uri igra v Sokolskem domu. (Čisti dobiček je v prid obmejni zastavi.)
8. Odhod z večernim vlakom ob 18. uri 26 minut, ali 21. uri 15 minut. Vožnja z vlakom tja in nazaj je Din 13.— Zajtrk in kosilo od Din 10.— do Din 13.— Avtobus Gornji Logatec—Hotedrsko tja in nazaj Din 3.— Vstopnina k igri v Sokolskem domu po 2, 4 in 6 Din.

Bratje, sestre, Jugoslovenci, udeležite se te slavnosti v čim večjem številu!

Čuvajmo Jugoslavijo!

Iz „Tribune“

Novi frater

Prošlo leto smo imeli o birmi fratra, ki je govoril s prižnice o politiki in odnesel zato veliko bira. Sedaj smo dobili drugega, ki pa misli očitno isto, kot njegov prednik, ker je že začel govoriti, da je naša domovina Hrvatska in da je treba poslušati v vsem vodjo hrvatskega naroda dr. Mačka. No, ta je šel že nekoliko dalje in je rekel: Kot verujete, da obstoja neko veliko mesto, čeprav ga niste nikdar videli — kot verujete, da je vodja hrvatskega naroda Maček, čeprav tudi njega niste nikdar videli — tako verujte, da je Bog, ki ga tudi nikdar niste videli. Tem besedam fratra se ne čudimo niti najmanj, saj so o Božiču 1935 prepevali v nekaterih splitskih cerkvah »Porodjenje Mačka od majčice hrvatske«.

Saj so mu bile naše koroške gore naravna meja proti severu in zapadu — Soča in morje pa na jugu. Tako je nastal oni veliki načrt, ki so o njem s strahom pisali nemški listi. Revolucionarni statut! Leta 1907. je že začela NO svoje delo. V ozadju vse organizacije je stal Milan Pribičević, ki je poznal naše kraje in razmere.

Zato je bilo l. 1908. tako burno. Avstrija se je bala onega poročnika, ki je prešel na drugo stran in pretel iztrgati sužnje s tem, da je proglasil izdajstvo ne za sramoto, ampak za junaštvo.

In junakov je bilo čim dalje več. L. 1909. je že nastala kriza zaradi aneksije Bosne in Hercegovine in kriza traja.

Zagrebški proces je deloma razčistil ozračje na jugu — a vsa Evropa gleda na zemljevid. Kje so ti kraji in ljudje? Kakor da je vse to delo Milana Pribičevića! Da, ne le takrat leta 1909., tudi pozneje v svetovni vojni je bilo za vsakega nevarno in pogubno, če je imel zveze z Milanom Pribičevićem.

(Nadaljevanje sledi.)

DOPIŠUJTE V POHODI

D O P I S I

V Celju se pripravlja poživitev NO

V Celju, kakor v vseh krajih, ki jih je svojčas preplaval val germanizma in tudi še sedaj ni pozabil nanje, bo Narodna Odbrana prav posebno skrbela, da njene organizacije pokažejo višek delavnosti in borbenosti. Glede Celja je vse pripravljeno, da se nad stočlanska družina zvestih nacionalistov znova zbere k načrtnemu delu. V kratkem bomo že lahko javili dan obnega zbora, ki naj bo lep mejnik dosedanjih prilik. Narodna Odbrana je predvsem organizacija našega malega človeka, ki ji je posebno pristržno vdan in gleda v njej ne samo zagotovitelja reda in moči v državi, nego tudi neustrašenega borca za socialne pravice ponižanega našega naroda. Zato naj se tudi naš mali človek v Celju oklene Narodne Odbrane.

Hrastnik

Volitve v bratovsko skladnico.

V nedeljo 7. t. m. so se vršile pri tukajšnjem rudniku volitve v Bratovsko skladnico, to za rudarsko delavstvo eminentno važno ustanovo. Zanimanje za volitve je bilo med tukajšnjimi rudarji zelo veliko.

Vloženi sta bili dve listi: rdeča — marksistična in takozvana gospodarska, t. j. plava in bela združeni. Od trideset delegatov je prva dobila 24, druga pa 6. (Dosedaj so imeli Bratovsko skladnico v rokah izključno marksisti.)

Kot nepristranski opazovalci pripomnimo, da je zelo lepo, če se delavstvo zanima za svoje ustanove. Zelo žalostno pa je, če se posamezne skupine med seboj le preveč grizejo in najmočnejša skuša terorizirati slabše, ji odreka vsako sodelovanje pri ustanovah, ki so splošno delavskega značaja, jo blati in posamezne delavce-tovariše z letaki in žaljivimi karikaturami skuša onemogočiti. Če tako prakticira delavska strokovna organizacija, ki se smatra za edino nositeljico enakosti, si s tem daje zelo žalostno sprčevalo in ji pametni delavci prav gotovo ne bodo šteli takega terorja v dobro.

Brezposelnost.

Že večkrat smo čitali in čuli, da brezposelnost ponehava in da se časi boljšajo.

Pri nas, v naši »črni dolini«, pa ne izgleda tako. Domačih brezposelnih delavcev imamo obilo, razen tega pa še vsakodnevno prihajajo prositi pomoči, ali pa dela, brezposelni iz sosednih revirjev, kakor tudi drugih krajev naše banovine in še celo iz sosednih banovin. Ti reveži se kar vrste na naših vratih.

Mnogi izmed nas plačujemo mesečno lepe zneske v »brezposelnost« in »bednostni« fond, pa moramo še izven tega podpirati brezposelne in bedne, ker srce nam ne da, odpoditi jih izpred praga. Nikdar še nismo čuli od katerega teh revežev, da bi imel kako upanje na zaposlitev ali podporo v izdatnejši meri.

Zgodi se, da tako stanje izrabljajo brezvestni potepuhi, ki na račun brezposelnega delavca prosjačijo in nabrani denar poženejo po glju. Zgodi se tudi, da potrkna na vrata brezposelnih delavcev in ko mu odpreš, prične: »Bitte schön, gnädige Frau...« Pozneje se izkaže, da je to »ein arbeitsloser Österreicher« ali kaj sličnega.

Človek v velikih primerih ne more presoditi prosilca in se po eni strani izpostavlja sumnji, da podpira nevrednega, po drugi pa se boji odgnati poštenega, a brezposelnega delavca.

Bilo bi skrajni čas, da se vprašanje brezposelnosti reši tudi »praktično«, kajti sramota je, da se v tako bogati državi, kot je Jugoslavija, toliko delavoljnih ljudi mora preživljati s prosjačenjem.

Preserje

V »Domoljubu« štev. 8 od 24. februarja poroča njegov dopisnik z Brezovice s prav posebnim poudarkom o nekem shodu, na katerem se je govornik obregnil tudi ob nacionalno učiteljstvo, ker v šoli vpisuje v uradne spise učencev narodnost »jugoslovenska«. Kolikor poznamo govnarstvo s tega shoda, je le v njegovi zagrizenosti in trdi butiči mogoče, da ne loči pojmov jezik, narodnost in državljanstvo. Isti govnar in dopisnik pa se je zalotil — kot običajno vsi taki gromovniki — v dvojne zaslužkarje, pri čemer pa je zopet zamenjal pojme v temo, da smatra poročene učitelje, ki vrše svojo naporno službo v celoti popolnoma samostojno in enakovredno drugim učiteljem, za dvojne zaslužkarje. Ob enem pa navaja neverjeten primer, da dobi zakonska dvojica v državni službi na mesec okoli 5000 dinarjev prejemkov. Koliko je neki državnih uslužbencev — predvsem učiteljev na deželi, ki bi prejeli po 2500 Din na mesec? Ali niso morda dvojni, ali celo večkratni zaslužkarji ravno nekateri višji duhovni gospodje s prejemki preko 5000 in še

več dinarjev na mesec, pa nimajo niti žene, ne otrok. In končno, ali se ne smatra baš govnar in dopisnik za večkratnega zaslužkarja, saj ima poleg redne mesečne plače tudi še druge prejemke in razen tega še posebne ugodnosti v naturalijah. Čemu je torej potrebna dvojna mera in prikrivanje resnice? Ali se gospod dopisnik ne zaveda, da s takim postopanjem in pa z vmešavanjem tudi v druge stvari, ki se ga ne tičejo, dela hudo kri!

Medjimurje

Aleluja v Medjimurju

V času, ko po vsem krščanskem svetu opravljajo verni katoličani velikonočno spoved in ko se pripravljajo na Vstajenje Gospodovo, se v našem Medjimurju briga gospod župnik bolj za svoje dobro in za svoj žep, kot pa za blagor svojih vernih ovčic. Zanimivo res, kako se je videlo zadnje dni pobožne vernike hoditi s polnimi »cekarji« jaje v župnišče, da dobijo listek za velikonočno

no spoved. Brez tega listka namreč naš kmet ne more dobiti odveze, listek pa zopet ne more dobiti, če ga ne kupi z jajci ali pa z enim dinarjem. Vsaka hiša mora dati toliko dinarjev, oziroma tolikokrat po dve jajci, kolikor je v hiši poročenih parov.

Do sedaj tega res še nisem mogel zaslediti nikjer drugje, da za Veliko noč človek ne bi mogel opraviti krščanske dolžnosti brez plačila v gotovini ali z jajci.

Gospod župnik se je celo pritoževal, da ljudje niso dobri in pobožni, ker je letos dobil manj jaje in dinarjev kot bi jih moral in da so ljudje zelo pokvarjeni.

Medjimurski narod je dober ali na splošno zelo ubožen in mislim, da bi zahtevala krščanska dolžnost od dušnega pastirja, da ne zahteva od vsakega reveža takih dajatev. Tudi izgovor, da je to v navadi, katere ne more opustiti, ker bi sicer imovitejši sloji tudi ne hoteli več dajati jaje, če bi oprostil revnejše, ne drži!

Vem, da po drugih krajih Slovenije to plačevanje spovedi ni v navadi in se mora vsakomur, ki to prvič vidi, zdeti zelo čudno, da mora narod plačevati celo svojo krščansko dolžnost.

Blažena mladost!

Normalno se pri človeku razvijajo posamezne stopnje življenja tako, da postane iz dojenčka otrok, iz otroka mladenič, iz mladeniča mož, iz moža pa starček. To je zakon prirode, ki je veljal, še velja in bo veljal do sodnega dne. Seveda, marsikomu ta zakon prirode ne prija. Tako smo imeli večkrat priliko čitati, da je ta ali oni bogataš v častitljivi starosti težko zapustil ta svet, odnosno svoje bogastvo, ter se preselil tja, od koder ni več vrnitve. To je popolnoma logično. Dočim siromašen človek lahko kaj hitro obračuna s svojo življenjsko revščino, toliko težje bogataš s svojim imetjem. Nelogična pa nam postaja ta misel ob trenutku, ki pri nas v naši državi, zlasti pa v Sloveniji, politični starčki ne morejo in ne morejo zapustiti svoje politične revščine ter se umakniti — ne v grob, — temveč v pokoj. Nasprotno! Vsi ti politični starčki hitijo v eni sapi zatrjevati, da so mladi ter da hočejo sodelovati z mladino, ker se počutijo mladostne.

»Mi vsi smo mladi, vsi smo v istem gibanju«, je razlagal dr. Vekoslav Kukovec mladinskemu sodelavcu mariborske »Neodvisnosti«. Še več! Z zanimanjem je poslušal izvajanja svojega mladinskega sodelavca, ko mu je razlagal program mladinskega gibanja. Kot poroča »Neodvisnost«, je pri tej priliki izrekel dr. Kukovec mnogo važnih stavkov, od katerih prinašamo kot zelo značilna za mladostno razpoloženje nje predsednika samo sledeča dva:

»Predsednik je z našo (mladinsko) rubriko zelo zadovoljen in ga veseli, da se mladina giblje in se zanima za sodobna vprašanja. Veliko uvidenost je pa pokazal z izjavo, da nam ne more dati nobenih navodil, kako naj rishemo.«

IZ DRUGIH LISTOV

Kdo je „za“ in „proti“ narodnemu edinstvu?

Zagrebska »Nova« Riječ, glasilo samostojnih demokratov, prinaša s podpisom Venčeslava Vilderja zanimive ugotovitve, kdo je »za« in kdo »proti« narodnemu edinstvu.

Proti narodnemu edinstvu je tisti:

1. ki je odprl trgovino »Pri narodnem edinstvu«, da lahko s prodajo strupa, ki seje razdor in mržnjo, preživlja samega sebe;

2. ki se naslanja na silo ali jo pa izvaja z namenom, da bi oživel »edinstvo«;

3. Srb, ki ne čuti nesreč in preganjanja Hrvatov, Hrvat, ki težkega stanja Srbov ne vidi, Srb in Hrvat, ki ne pojmuje skrbi Slovencev;

4. ki sprašuje: Kaj on neki hoče — ako ravno bi moral vedeti njegove želje in zahteve, ker živi z njim skupno življenje v nerazdružljivi celoti;

5. ki še ni prekorčnil mostu na Savi, marveč si domišlja, da lahko že iz svojega ogla vse vidi in vse ve;

6. ki vidi samo v centralizmu garancijo za obstoj države in edinstva;

7. ki že pri prvem pojavu nesporazuma grozi z amputacijo;

8. ki bi bil rad sam gospodar celote, odklanja pa tovarištvo;

9. ki išče zunanje pomoči in zvez, da bi jih lahko porabil v boju z notranjimi nesomišljeniki;

10. ki hoče v imenu edinstva pograbiti za sebe vse.

Za narodno edinstvo je tisti:

1. ki ne frazari samo o enem, temveč brez ozira na tri ali enega;

2. veruje v ljudstvo in narod in nima pred svobodno izraženo voljo naroda nikake bojazni;

se bori proti zatiranju in izkoriščanju ljudstva;

5. kdor je samega sebe že toliko utrdil, da se ne more več prodajati, marveč lahko za svoje prepričanje prenaša tudi vse žrtve;

6. kdor vidi v vsakem poštenem človeku, delavcu in bojevniku svojega tovariša;

7. kdor smatra svoj narod kot del in stopnico do človeštva;

8. kdor v državi ne gleda tistega moloha, kateremu se mora žrtvovati vse — osebna ter narodna svoboda;

9. Kdor s sporazumom in toleranco propagira edinstvo duha in misli;

10. kdor laž in prevaro sovraži ter se za pravico in svobodo stalno bori.

DROBTINE

Uspeh hrvatskih umetnikov v Splitu...

V salonu Galić so izstavili »Hrvatski slikar svoja dela kmetskega stila, katere je občudoval v Zagrebu dr. Maček in katere je silno hvalisal »Hrvatski Dnevnik«. Na poziv, naslovljen na hrvatske prvake v Splitu, se ni odzval nihče. Nekoliko slik je odkupil trgovec Casolini, katerega se pa ne more smatrati niti za Hrvati niti za prvaka. — Prvaki »alla« dr. Pederin, Perić, Čulić, dr. Bulat, prof. Mandjer, don Vinko, dr. Tartaglia itd. se niso niti pojavili na tej »hrvatski« razstavi tako, da so morali ukiniti vstopnico, da bi rešili vsaj moralno stran »hrvatstva«, če je že materijalna stran bila važnejša kot »narodna« zavest.

Četrta knjiga S. M.

V sporočilu Slovenske Matice glede knjig v prihodnjem letu čitamo, da četrta knjiga še ni določena. (Pri tem odločajo pri Slovenski Matici včasih ne samo literarni oziri.) Spominjamo se, da je vdova Vatroslava Holza, tega našega zanimivega potnika in potopisca, izročila vse spise Slovenski Matici, med njimi tudi njegovih znamenitih »Sto slovenskih mož«, ki bi jih marsikdo še posebno rad čital, saj so v njih zanimivi podatki iz življenja naših kulturnih delavcev. Pa tudi drugi Holzevi spisi imajo trajno vrednost. Zvezek njegovih zbranih spisov bi bil torej najprimernejša četrta knjiga. Bi vsaj zopet enkrat čitali nekaj našega, slovenskega. Samo da se ne bo zgodilo kot s prof. Vrhovcem: namesto njegovih zanimivih spisov, raztresenih po raznih listih, je izdala namreč Slovenska Matica samo njih — seznam, čes, kogar zanima, naj gre v licejsko biblioteko, pa naj prečita. To je naš nasvet zaradi Vatroslava Holza.

Po Puškinovi proslavi

Dasi skromno, je vendar tudi Slovenija po zaslugi slovenskega inštituta proslavila stoletnico Puškinove smrti. K proslavi na univerzi je »Slovenec« pripomnil, da bi bilo primerno, če bi nastopili tudi slovenski puškinovci. Mi sicer teh velikih puškinovcev ne poznamo (razen dr. Iv. Prijatlja, ki pa zadnja leta ne nastopa v javnosti), vendar če imamo kaj takih učenjakov, mislimo, da se lahko izkažejo s svojimi predavanji, saj vsi ne morejo nastopiti na eni proslavi. Nam se je bolj čudno zdelo to, da ni smatrala slovenska mladina za primerno, da poda pri proslavi vsaj par recitacij v jeziku pesnika, saj ruščina pri nas ni tako tuja (ali je zdaj bolj ko prej?) in so jo slovenski dijaki vedno sami med seboj gojili. Ali zdaj goje kaj drugega?

Dobro bi bilo...

»Slovenec« je postal silno korajžen, odkar je njegov ljubljenelec dr. Koce v beograjski skupščini proglasil čisto jugoslovensko ideologijo slovenskega dela JRZ. V tej svoji korajži se je spozabil tako daleč, da je začel razmotrivati avstrijsko prošlost nekaterih ljudi. Ne gre nam za imena in ne bomo lomili kopja za nikogar, vsak se naj brani sam. Smatramo pa, da bi »Slovenec« vendarle lahko molčal, in sicer v svojem lastnem interesu.

Kajti mi smo brez nadaljnega pripravljeni spustiti se prav podrobno v razmotrivanje o avstrijski prošlosti posameznih današnjih jugoslovensko-slovenoborskih velikanov. Seveda ne bomo nasledili »Slovenčevemu« izgovoru, da je bil vsemu kriv ranjki dr. Šušteršič. Doživljali in preživljali smo tiste čase. Na lastne oči smo gledali, na lastna ušesa poslušali gope, ki si sipleje danes ogenj na vse svoje nasprotnike, zlasti pa na jugoslovenske nacionaliste, zato jih poznamo, zato pa tudi odklanjamo tak bedast izgovor na moža, ki je mrtev in o katerem pač ni spodobno govoriti slabih stvari. Mi smo bili gotovo nasprotniki dr. Šušteršiča, toda priznati mu moramo vsaj možnost. Čeprav na napačni poti, je vztrajal do zadnjega, na tej poti se je zrušil in umrl kot revež zasramovan od onih, ki so se po njegovih plečih in z njegovo podporo dvignili na površje.

Dr. Šušteršič je vsega kriv! On je odredil denunciranje srbofilov v juliju 1914, on je komandiral razne govnike, da so proslavljali zvestobo Slovencev do črnožolte monarhije in apostolskega veličanstva, on je proti volji svojih danes tako velikih oprod uganjal svojo avstrofilsko politiko, dokler se mu ni uprl ranjki dr. Krek. On in samo on je bil tudi tisti, ki je napovedal vsem neklerikalnim Slovincem borbo na nož, to borbo je vodil seveda samo on brez vsakega sodelovanja svojih klerikalnih pobočnikov. In samo on si je izmislil za vse protiklerikalne ljudi psovko »srbofil«; on je kriv, da smo danes vsi protiklerikalni Slovenci postali po mišljenju listov Katoliškega tiskovnega društva komunisti.

Hvala Bogu, še žive žive priče dogodkov iz takratnih dni in bomo lahko dokazovali in dokazali, kako veliki Slovenci so bili takrat oni, ki si prilaščajo danes monopol na slovenstvo, slovenski jezik in slovensko kulturo, pa so bili vsi srečni, če so se lahko pogovorili v blaženi nemščini in se klanjali apostolskemu veličanstvu, ki je bil za njih vladar po božji milosti, ne pa vladar po milosti... kot je bil za nje nek drugi, ne nemški in ne katoliški kralj. Če se vam hoče, gospodje, odprimo arhive, pa začnimo!

PORAVNAJTE NAROC NINO